

УДК 346.244

Андрій Миколайович ЗАХАРЧЕНКО,

*доктор юридичних наук, доцент,
завідувач науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад
Донецького юридичного інституту МВС України*

ЩОДО ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЩО МАЮТЬ СТРАТЕГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ І БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Серед багатьох факторів, які впливають на рівень економічної безпеки держави, важливе місце належить стабільному функціонуванню суб'єктів господарювання, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави. Разом з тим впродовж останніх років в Україні присутня тенденція до зменшення кількості таких суб'єктів господарювання, а їх виробничий та інноваційний потенціал використовується не в повній мірі. Однією з причин цього є недосконалість існуючого підходу щодо закріплення особливостей правового статусу цієї категорії суб'єктів господарювання.

Окремі аспекти правового статусу суб'єктів господарювання, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, раніше досліджували А.Л. Баланда, В.П. Барбара, Р.Є. Прокоп'єв, А.Є. Слівак та деякі інші науковці. Проте у дослідників немає єдиного бачення шляхів оптимізації статусу зазначених суб'єктів господарювання, і відповідне питання загалом залишається дискусійним.

Наведене вище вказує на актуальність заявленої теми дослідження, метою якого є розробка пропозицій з удосконалення правового статусу суб'єктів господарювання, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави.

На цей час суб'єктами господарювання, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, визнаються окремі господарські організації, які належать до державного сектору економіки і відповідають одному або кільком спеціальним критеріям, визначеним Кабінетом Міністрів України [1]. Перелік таких суб'єктів господарювання також визначається Кабінетом Міністрів України і періодично підлягає перегляду [2].

Узагальнений аналіз різних нормативно-правових актів, положення яких становлять правову основу функціонування цих суб'єктів господарювання, дозволяє констатувати, що законодавством нині передбачено такі особливості їх правового статусу: 1) рішення уповноважених органів управління щодо створення, реорганізації та ліквідації таких суб'єктів господарювання приймаються за погодженням з Кабінетом Міністрів України; 2) за загальним правилом (з якого встановлено окремі винятки) керівники підприємств, вартість активів яких за даними останньої фінансової звітності або річний розмір чистого доходу перевищує 200 млн. гривень, призначаються виключно за результатами конкурсного відбору у спеціальному порядку; 3) голосування про додаткову емісію акцій представником держави на загальних зборах відповідної категорії акціонерних товариств, у статутному капіталі яких корпоративні права держави перевищують 10 відсотків, здійснюється на підставі рішення Кабінету Міністрів України.

Разом з тим визначення в такому обсязі особливостей правового статусу суб'єктів господарювання, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, не в повній мірі відповідає ступеню важливості їх діяльності для держави і суспільства. Вважається, що визнання стратегічної значущості певних суб'єктів господарювання для економіки і безпеки держави повинно мати наслідком створення державою додаткових правових умов, які б сприяли стабільному функціонуванню і розвитку таких суб'єктів (без порушення при цьому конкурентного законодавства), з урахуванням національних економічних інтересів. На доцільності здійснення комплексу організаційно-

економічних та правових заходів щодо формування сприятливого інституційного середовища та запровадження інструментів впливу на функціонування стратегічно важливих підприємств наголошують й представники економічної науки [3, с. 22].

Раніше на державному рівні робились поодинокі спроби впровадження такого підходу. А саме, згідно з Указом Президента України від 20 квітня 2004 р. № 454/2004 Кабінету Міністрів України було доручено передбачати під час розроблення проєктів законів про Державний бюджет України спрямування не менш як 10 відсотків коштів, отриманих від приватизації державного майна, на фінансову підтримку інноваційної діяльності підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави [4]. Однак, положення цього документу не було виконано, про що вже зауважувалось науковцями [3, с. 21].

Висновок. У розвиток вищенаведеної тези стосовно створення додаткових правових умов для забезпечення стабільного функціонування суб'єктів господарювання, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, можна запропонувати такі напрями удосконалення їх правового статусу: 1) встановлення обов'язку цих суб'єктів щодо розробки стратегічних планів розвитку та інвестиційних планів (з одночасною конкретизацією вимог до змісту цих планів та порядку їх затвердження); 2) закріплення права зазначених суб'єктів на одержання державної підтримки за умови її спрямування на оновлення й модернізацію основних засобів, здійснення інших інвестиційних проєктів (з одночасною конкретизацією можливих форм такої підтримки та порядку її надання, з урахуванням вимог Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»); 3) закріплення спеціального механізму запобігання банкрутству цих суб'єктів господарювання, у тому числі через здійснення санації за рахунок коштів державного бюджету.

Реалізація таких пропозицій сприятиме підвищенню ефективності діяльності суб'єктів господарювання, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, що в свою чергу є однією з передумов для посилення економічної безпеки держави загалом.

Список бібліографічних посилань

1. Про визначення критеріїв віднесення об'єктів державної власності до таких, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 999. *Офіційний вісник України*. 2010. № 84. Ст. 2948. (Із змінами).
2. Про затвердження переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 2015 р. № 83. *Офіційний вісник України*. 2015. № 20. Ст. 555. (Із змінами).
3. Баланда А.Л., Павленко В.П., Рудченко О.Ю. Інституційне забезпечення державного регулювання стратегічно важливих підприємств для економіки та безпеки держави. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 5. С. 18-22.
4. Про фінансову підтримку інноваційної діяльності підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави: Указ Президента України від 20 квітня 2004 р. № 454/2004. *Офіційний вісник України*. 2004. № 16. Ст. 1094. (Із змінами).

Одержано 09.11.2020